

Milý příteli,

ve svém posledním dopise formuluješ otázku, zda v politice platí nějaké zásady, jimiž je třeba se řídit, děj se co děj, anebo zda je tu spíše bohatá zásoba rozmanitých "zásad" a "principů", z nichž si politikové vybírají podle okamžitého účinku a podle naléhavé potřeby - a pak jich používají k ideologickému zdůvodnění legitimacy svého počinání. Něco podobného mi napsal v posledním dnu minulého roku můj starý přítel; budu z jeho dopisu citovat: "Do jaké míry lze spojovat úsilí o dodržování lidských práv s prakticky nezbytnými kompromisy ... ? Je za tím všeobecná otázka "zásadovosti", jež se může stát příblikou tvrdohlavosti - a krajností "realistické" politiky užitečnosti. (Švehla: Zásadní dovede být každé vál! - A přesto měl "zásadní" Masaryk Švehlu rád. Nejen lidsky, ale jako politika si ho vážil.) S jakým kompasem lze hledat cestu mezi těmi dvěma póly ? Jak dalece se tento problém týká současné Charty ?"

Právě jsem dočetl polemičké poznámky doc. Luboše Kohouta k mým předcházejícím "dopisům přítelům" (3.4/44), v nichž mi vytýká etický absolutismus a puritanismus, eventuelně právně moralistní přístup. Budu mít příležitost se k jeho textu (stejně tak jako k dalším dvěma textům doc. Milana Hubla) ještě vyjádřit jinde; na tomto místě bych se chtěl držet namyšleného tématu. V tom ohledu je doc. Kohout jaksi otevřenější rozhovoru než doc. Hubl; připouští např. etický a právně etický přístup "tehdy, kdyby tu existovalo sourozenství spojených států evropských, založené na principu mírového soužití kontinentů, jejich vzájemné spolupráce a na principu demokracie a autentického socialismu"; dodává však ihned, že tomtak "ne! není". Uznává, že "vnášet morálku a prosazovat právo do politických vztahů je nicméně vždy potřebné"; relativizuje však okamžitě tuto myšlenku tak, že "je to těžké, nesmírně těžké, za válečného stavu skoro nerealizovatelné", a že proto má priority "prijímá tudíž jen v nejobecnější rovině, jakožto priority pro dobu, ke které teprve směřujeme". Konkrétně historicky (to znamená tedy v naší době) tyto priority "více než kategoricky odmítá". A odmítá je jak pro minulost, tak pro přítomnost.

Jedním z ideových otců eurokomunismu je italský komunista Antonio Gramsci, který v jedné své poznámce napsal: "v konfliktu každý morální soud je absurdní, protože může být založen jedině na daných existujících faktech, které právě konflikt usiluje změnit"; a dále: "jediný možný soud je soud politický", tj. posouzení, zda prostředek odpovídá cíli". Politik "ne! není posuzován na základě faktu, že jedná spravedlivě, nýbrž na základě faktu, zda příměrově-sváskyvště může dosáhnout či nedosáhne pozitivních výsledků a zda se umí vyhnout záporným výsledkům, zlu. Spravedlivě jednat v tom může být obsaženo, avšak jako politický prostředek, a nikoli jako morální soud." - Nevím, zda mohu oprávněně interpretovat nebo spřesňovat Luboše Kohouta Antoniem Gramscim, ale podniku to. Kohoutův "válečný stav", to je Gramscioho "konflikt". Prioritu má politické hodnocení; morálka, právo, spravedlnost tam mají své místo, ale nikoliv místo samostatné a suverénní, nýbrž podřízené a instrumentální; mravnost či právo přijde ke slovu, když to politicky vede k po-